

ומלכד זה נ"ל ראי' דרך האחרון חקרי לעולם דף אף שהוא קלר מהאחרים דבש"ס דמנחות (ל' ע"א) זכא דעושה אדם יריעה מבח שלם דפין ועד זמ שמונה דפס אחרין ברא במחילת הספר אבל בסוף הספר אפי' פסוק אחד ברוך אחר וכו' המוס' והרא"ש ז"ל שם דאע"ג דכל דף בעי להיות לו שיעור ב' שיעין כמבואר במס' סופרים מ"ט ברוך האחרון ליכא למימש להאי ע"ש ודו"ק :

ויש להעיר עוד בזה מש"ס דגיטין (פ"ו ע"ב) ושייר מקלח הגט וכחבו על דף השני ע"ש, וגם מסוטה (י"ח ע"א) כחבה בשני דפס וע' מנחות ל"ג ודו"ק :

(ב) ובאגב אליין למו מהא שאמרתי כעת ברוך יומי ברכות (כ"ד ע"א) במשנה על הימים אומר עושה מעשה בראשית יריא על הים הגדול אומר ברוך שעשה הים הגדול וכו' הרמב"ם ז"ל בפסוק שם דאין כלכל כרי' ומבואר דמפרש דרי' פליג זכא ארבעין ואחרת' לבאר טעם הפלוגתא דאולי לשי' ע"פ המשנה דמקואות (פ"ה מ"ד) כל הימים כמקוה ר"י אומר הים הגדול כמקוה והנה בגמ' דברכות (מ' ע"א) מבואר דרי' דאמר על הירקות אומר בורא פרי האדמה ועל הדשאים בורא מיני דשאים היינו משום דס"ל לרי' דכל מין בעי מעין ברכותיו וא"כ ה"ה ים הגדול דלרי' הו' כמקוה ושאר הימים כמעין א"כ לרי' ברכה בפ"ט משא"כ לרבנן דלא ס"ל מעין ברכותיו לכל מין וגם ס"ל דכל הימים שוין משום ס"ל עושה בראשית בכלם. וע' עוד ברכות ה' ברכות דפ' הלכה כרי' וע' במג"א סי' רכ"ח בזה וע' בב"י בטו"ד סי' ר"א לענין סי' הרמב"ם ז"ל זכא דים הגדול לענין מקוה ודו"ק :

לכו כאלה בכתבם זה לקבוע שיעורין כסדרן מרי יום ביומו ויהי חלקכם בין לומדי דף היומי שגבל קטי מכל כי עבודה חשובה היא לפני המקום ב"ה :

ידידך הדו"ש :

סימן עו

ב"ה פיעטרקוב י' אלול תרמ"ה.

שוכט"ס דב' תלמידי הרב הגדול חזו"ב

מריה שלמה שיק"ער גי' בעיר פטארן

י"ז.

עיד השאלה ברין זכמ"ד שנשרף בירי חיל המלחמה ועמה כבר זכר ב"ה לבנותו ויש איזה סיבה לשנות העמוד שהש"ן יורד לפניו אי רשארן לשנות וגם ברין אה"ק אי רשארן לשנותו למקרא וכבר הוא ענין דברי הפוסקים בזה ופלפלת במכמה :

תשובה

(א) הנה ברין שינוי אה"ק ממקום למקום יש בזה לגוד לאיסורא מחרי טעמי. הא' מהא דאיתא בירושלמי שבת (פ"ב ה"ג) א"ר אימי והקמות את המשכן כמשפטו וכי יש משפט לעלים אלא איזכו קרש שזכה להנחן בלשון ינחן בלשון בדרום ינחן בדרום ע"ש, וע' במג"א בסי' ל"ח (סי' ח') שהביא בשם השליש ז"ל שיש להקפיד

עלמותו מרקבים ע"ש והנה מהש"ס הנ"ל נראה פשוט שכ"ן עשה ראב"י ושמ"ז נבא רבינו הקדוש ע"ש :
ועי' בתשו' חת"ס שרי' גי' להלכה כפסק הנ"ל וכי גי' דמדינת און ראי' לדעלמא דכל עיקר הגזירה דמינת משום חקנה דולר ובכ"ג שחלל למכרות רעה חגורו את הולר אחרי' וזכר לא יהי' לו חקנה וכן מהא דשימורר אמתא שהביא הטו"ז ז"ל כי גי' עפ"ד ב"ר ז"ל דבכ"ג ל"ש לא תחנם כלל וכבר ^{לאוצר החכמה} כתבתי מזה במ"א בתשו' :

(ב) הנה ביארנו דשיטת כל הפוסקים ראשונים ואחרונים שלא להתיר ח"ו שום איסור אפי' אם יש להג' שילא ע"ז למכרות רעה וישתמדו ח"ו. ואפי' מהרי"י מ"ן ז"ל שהתיר במינתא הא כי בפירוש דהוא משי' שהוא רק גזירה דרבנן וגם כי שם שור כמה כמשי' להתיר וא"כ כנ"ד שיש בו ביטול עשה דקבורה ול"ת דלא חלן ואיסור דניזול המה וגם משום חרדה כדן וחלי דבכ"ג ל"ש אין שום דר' היתר כלל מפני חש' רשעו של זה ואם נבא להתיר יום יום יבא עליו אחר בעקפין להתיר לו איסוריו, ואם השאל י"י דשא חולים והגשאל מתיר איסורים תורה מה מהא פלי', לכן לא חלבו לו ולא תשמועו אליו וכח עמנו חוק לעמוד בנסיונות גדולות מאלו ועל המכורה סק' בכל עיר ועיר להשתדל כמעולם בעד כל בר ישראל להביא יודי קטורה ושכרם יסי' גדול מעט הש"ס :

הדו"ש :

סימן עה

ב"ה כ"ג חשוון תרמ"ד.

אל הלוטמים החרדים לדבר ח' ותורתו

קיבוץ לומדי דף יומי הי"ו בעיר בערלין

הבירה יצ"ו.

מכתבם כגיעני ושחמתי לכורש כי גם בחג אחרים בארץ אשכנז מלאה בחלטת הכנס' גדולה קן בלכותם לקחת קבל בשיעור העולמי של דף יומי ומתי לי בעלמא דאמי כי זכיתי להיות בין מוכי הרבים בס"ד :

ועד שאלתם מה יעשו עם דף האחרון בסיום המס' שאינו דף שלם אי תשוב זה לך לא כיון שקיבלו עליהם כולל כנדר ומחויבים ללמוד דף שלם דוקא :

תשובה

(א) אמת שיש בו גם מטעם נדר זכא שאמרו בגמ' האומר אשכנז ואשנה פרק זה נדר גדול נדר לאלקי ישראל וכ"ה בשו"ע י"ד (סי' רי"ג ס"ב) דהי' כאלו נדר לחם לזקק ודרי' בלוקה קי"ל (בסי' רנ"ח ס"ב) דרבה ליתן עד שיאמר לא לך נחמוני ואין כאן שדומתיו ה' למחשך זה לך שכן על משבן זה עשית לסיים הש"ס כלו אי"ה ברי' לאילנות מר"א א"כ אדעמא דהכי נדרו מתחילה וע"י בשו"ע י"ד (סי' ר"י ס"א) זכא דאם נדר על דעת אחרים דאיתו תלי בלתי וע"י בע"ד בשם הרמב"ם ז"ל שם :